

אמא של יוסלה

האם הצרכנית יפות? שאלה זו, שעמדה במרכז ויכוח סומבי, היתה אופיינית לגל הבי קורת העצמית שהציף השנה את המין היפה בישראל. האם הן יפות? האם הן יודעות להתנהג? האם הן תרבותיות? או שמא אינן אלא חיקוי עלוב ומגוחך של משהו זר ואמיתי? הצעירה הישראלית של תשכ"ב עמדה, בלי ספק, בין שתי תקופות. הן הן הטבעי של התקופה החלוצית חלף. יחד עמו חלף הבטחון העצמי של אשה היודעת בדיוק מה מקומה בחברה. מה שאיפתה, מה הטיפוס שעליה לגלם. מצד אחד קרץ עולם הכובים של הוליבוד, מצד שני קרא עולם הבורגניות הזעירה, תוצרת ישראל, עם שאיפותיו הי עלובות — דירה עם "הול מואר", יציאה למועדון לילה, טיול לקפריסין, שיחות על עזרות בית ורכילות.

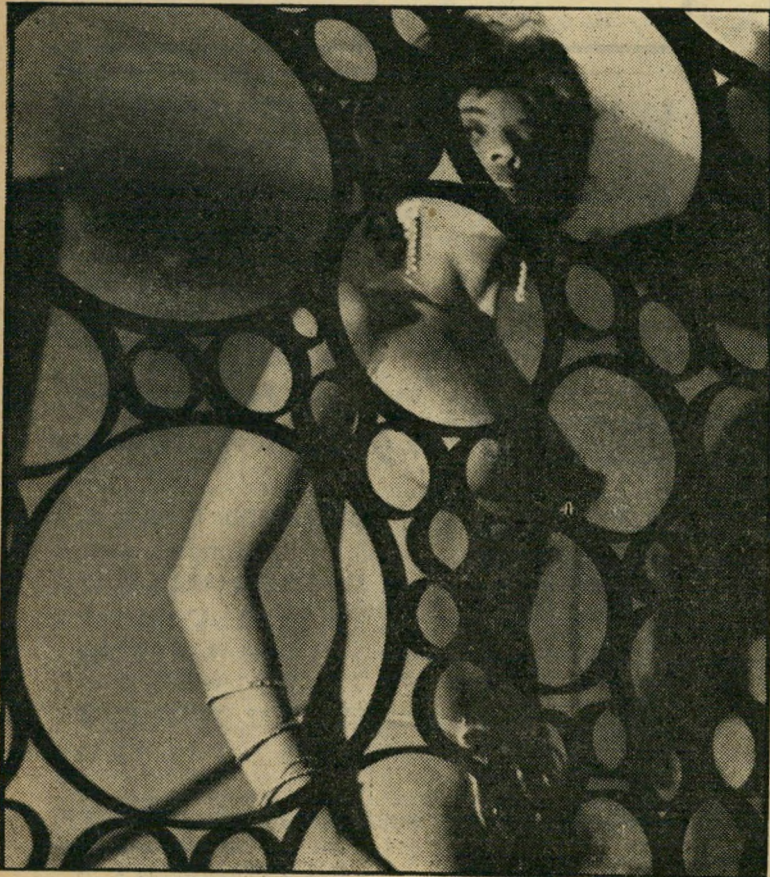

דוגמה לשאיפה הראשונה שימשו נערות הווה, שהצליחו להגשים את החלום הנשי הישראלי — תפקיד קטן בסרט זר כלשהו. **ירדנה הררי, כרמלה גולדברג** ו**יונה לוי**, התימניה היפהפיה, זכו לאושר זה. הלכו בדרך של חברותיהן המפורסות מות יותר — **זיוה רוזן, דליה לביא** ו**חיה הררית**, שנשארו יושבות ישיבת קבע בחוץ לארץ. פחות מאושרת היתה מלכת-היופי המקסימה, **יהודית מזרחי**, שלא זכתה לתואר העולמי המקוה.

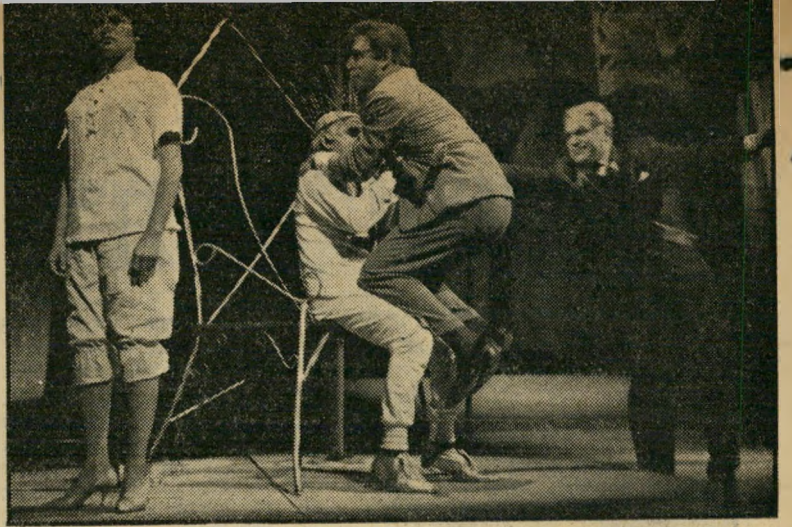
לפירסומת-שלישעה, לא היווית ביותר ועל רקע אחר לגמרי, זכו במשך השנה כמה וכמה ישראליות, שהסתככו בפרשיות אמיתיות (או מדומות), אשר התניעו את גלגלי הרכילות הישראלית: האשה שהאשמה בנסיון לדרוס את בעלה, האשה שהאשמה (לשוא) בכך שילדה ברחובות תאמים כושיים אחרי שובה משליחות באפריקה, האשה שהתאהבה בלבנוני בחבש, הזמרת שהסתככה בפרשת גאנגסטרים בניו-יורק, האשה הרחובותית ש בעלה דרס את מאהבה ברחוב ותריסר האמניות החשובות שהתגרשו בגל אחד.

רחובות הוסיפה לספק לארץ מספר ניכר של סיפורי-רכילות. עד כדי כך שקבוצת בנות מרחובות, שצעדו בצעדה, הליו על עצמן את השלט: "או מה אם אנחנו מרחובות?" אחת הכנסיציות הנשיות של השנה היתה השתלטות הסטריפטיו במועדון-הלילה. דמויות כמו שיגר קנדי הכושית, מרים מיכלסון הפינית, הפכו מוקד למשיכת אלפים, החדירו לבתים רבים את החשק לכלול את מועדון-הלילה בתוכנית בילויין. גל זה שכך במיקצת כאשר ירדה יד הצנורה על ערות האשה, הסתירה את הסטריפטיו הקיצוני ביותר כאחורי עלה-התאנה של המוסר הדתי היהודי. אך העירטול הנשי — במועדון-הלילה, בקולנוע וב עתונות — קנה לו מקום של קבע בחיי הישראלי, כנישא חלומם של גברים ונשים כאחד. כל החלומות והפרשות האלה נמוגו בפני דמותה של אשה אמיתית אחת: **איִדה שוח" מלכר**, אמו של יוסלה. כאשר ירדה בכבש המטוס ליד בנה, נסתים נתיב יסוריה, אחרי שנאלצה להושיב את אביה הפגוע בבית-הסוהר ולהשמיע את זעקתה כדי לעורר את הציבור. אך נתיב הבעיות רק החל.

כפניה עמדו בעיות שרק אמהות מעטות נאלצות להתמודד עמן: איך לרכוש שוב את אהבת הבן, שהוסת גדה במשך שנים? איך לאפשר לו חיים תקינים, אחרי שעמד זמן כה רב במרכז עלילות דרמטיות? איך למנוע זעזועים בין בנה לבין בתה הבכורה? הציבור הרחב לא יכול היה להשתתף בכל הבעיות האלה. אך באופן אינסטינקטיבי הרגיש כי הנה לפניו אשה אמיתית, אמיצה, בעלת כבוד עצמי. אידה שוחמכר סירבה לספסר בגורל בנה, דחתה את אלפי הילרות שהוצעו לה על-ידי העתונים תמורת זיכרונותיו. היא לא השתנתה תחת זקרוני הפירסומת. היא היתה דוגמה של אומץ לב אנושי; בלתי-מוויף. אשה אמיתית.

שוגר קנדי, הסטריפטיזאית הכושית, שהצנזור הלבשה

פינקל, אפרוני, חזקיהו ועדיני ב, בגדי המלך ב, הבימה"

חומר-גלם על-אי למיטב המחזאים. אך התיאטראות הישראלים ברחו מהם כאילו כפאם השד. איש מהם לא רצה להסתכסך עם השלטון. הגדולים פולו לעבר המענקים הממלכתיים והציבוריים. הקטנים פולו לזכר מחלקת התרבות של ההסתדרות, שבלעדיה לא ייתכנו ההופעות הכדאיות בקיבוצים.

על כן הציג התיאטרון שורה ארוכה של מחזות אשר איש לא זכר, בסוף תשכ"ב, אף את שמותיהם — מחזות שאיש לא ידע מדוע נבחרו, ולשם מה. גם מחזות של מחזאים גדולים סבלו מירידת-המוראל הכללית. פונטיגה של ברכת גיקטל הבימה. נל לאו של ברכת זכה להצגה טובה יותר בקאמר, אך גם זאת לא היתה חוייה אמנותית גדולה. רק **גילה אלמגור** הפתיעה בהצגה זו, הוכיחה במערכה האחרונה כי התפתחה מנערת-זוהר פיפולארית לשחקנית-אופי בעלת עמקות. הדבר החשוב היחיד שעלה השנה על הקרשים היה המחזה המעלה את **ניסים אלדני**, מחברו ומביימו, לדרגת איש-השנה של תשכ"ב. בגדי המלך, מחזה ישראלי מובהק דווקא מפני שלא נאחו בסממנים החיצוניים של ההתייה הישראלית, היתה יצירתו של אדם כן, השולט בשפה העברית והחולש על הבמה. בהעדרו של **עמוס קינן**, שהוסיף לשבת בפאריס ושכתב שם מחזה מוסיקלי, היה אלוני איש-התיאטרון היחיד — אדם אחד בעזובה הגדולה של הישימון התיאטרוני.

רחל איתן

ספרות

פלישה לחלל ריק

בשום שנה לא היתה פשיטת-הרגל הגמורה של הספרות המקצועית בולטת יותר מאשר בתשכ"ב. היא לא הולידה שום יצירה חשובה. לולא כינסו ועידות, קיבלו החלטות, חילקו לעצמם פרסים ועסקו בפעולה ציבורית מגונת, כלל לא היתה נוכחותם של הסופרים הי מקצועיים מורגשת.

האמת העגומה היתה: לא היה להם מה להגיד. אחרי שפונקו במשך שנים על-ידי בוסים מפלגתיים, לשם צבירת הון מפלגתי, נסתבר סופית שהם תלושים מכל מציאות בארץ. לבטי הדור החדש, זעקת ישראל השניה, עולם המאבקים המוסריים, המלחמה על דמות המדינה והעולם — כל אלה מהם רי הלאה.

המדורים הספרותיים של העתונים דמו למידברות צחיחים, שעסקו במחמאות הדי דיות, או במלחמות הדדיות חסרות-שחר. כמה מן הסופרים המיקצועיים ניראו כי נפשות טראגיות של מחזה גדול, אותו שוב אין להם עצמם כשרון לכתוב. דמות טראגית כזאת היתה **נתן אלתרמן**. לפני עש רים שנה, משך תקופה קצרה אך נעלה, הפך אלתרמן למצפון האומה הלוחמת. מאז מכר את עצמו לשלטון, הפך למשורר-חצר. הוא שילם את המחיר בירידה ספרותית תלולה, המעוררת רחמים. מחוה האחרון, כינתה המורדים הים-הבימה, היה סימורדרן בירדתי זו של מחבר מגש הכסף. לא פחות מעציבה היתה ירידתו של **אורי צבי גרינברג**, משורר הקיטרוג והאמונה של ראשית ימי המחתרת הפורשת, שהפך איש-חצר של גיבור הכינון.

לחן החלל הרק פלשו צעירים וצעיר, שהיה להם מה לומר — מי הרבה, מי מעט. לבטו ביניהם המשוררים. הם עסקו בג בוש סיגנון מ דריסטי עיברי, שהרעיד את החתי קים. איש לא הרגיו אותם יותר מאשר **ד"ר אבירן** (שירי לחץ). גרם לעוועו במערכת דבר כאשר הישמה את מעשה האהבה להטבלת גוף-הימום בכוס מים.

לרוע המזל, לא היה גם למשוררים הרבה מה לומר, והעניין שעוררו היה מוגבל לחוגיהם שלהם. יצאו מכלל זה המשוררים הערבים, שרמתם היתה גמוכה יותר, אך שביטאו משהו אמתי — זעקת בני עמם. שיריו של **ראשיד חוסיין** הערבי, שקונן (בעב רית) על גורל אחיו הכלוא, נעצו ללב.

מחיץ למיסגרת הספרות הרשמית, המועילת על נס במדורים הספרותיים, עמד **ראובן קריין**, שיצר לו בעבודת-יחיד, באמצעות הוצאה שהקים לעצמו, חוג מעריצים גדול. המורה ממושב מולדת, המצליח ללכוד בצורה מצויינת את דו-השיח של צעירי הקיבוץ ואת לבטיהם הנסתרים, פתח את השנה בספרו חסאות נעורים. בו תיאר את חבלי ההתבגרות של קבוצת בני-קיבוץ ערב מלחמת-העצמאות. הוא סיים את השנה בספרו ניפנוף של מספ חת. בו תיאר את תולדות אותה קבוצה אחרי המלחמה והגיש לקורא תצלום בלתי-ריגלי של החיים והמאבקים בקיבוץ ותיק.

האפתעה הגדולה של השנה היתה יצירה בלתי-צפויה לגמרי: ספרה הראשון של עקרת בית יפהפיה, שאיש לא חשד בה כלל שהיא כותבת. הרקיע החמישי של **רחל איתן**, אשתו של מהנדס תל-אביב, ויעוע את קוראיו בתיאור נוגה ומעורן של ילדות קשה במסדיית מים. איתן, שלא נכנעה לשום אופנה סיגנונית, היתה אשת-הספרות של השנה. גם ספרים טובים אלה לא עשו רושם עז על המוני הדור הצעיר. זה היה עסוק בבליעת ספרות שונה לגמרי: מכול הסטאלאגים. ספרונים אלה, יצירות-זבל פורנוגרפיות-סאדיסטיות, הציפו את הארץ, אחרי שספרונים דומים כבשו שוק מסויים בארצות-הברית ובארצות אחרות. למרבה המזל, היה נידמה בסוף השנה שגל זה שוכך בהדרגה.

